

Serijska publikacija, odnosno znanstveni časopis Podplješivički graničari 2019. – 2020. – 2021., kao što se vidi iz naslova, izlazi kao trobroj. Plan nakladnika Udruge Podplješivički graničari bio je časopis izdavati godišnje i to s radovima pristiglima sa znanstveno-stručnih skupova. Na taj način objavljena su prijašnja dva broja u kojima su bili radovi sa skupova „Zavalje i okolica u prošlosti i sadašnjosti“ i „Plješivica – poveznica Like, Korduna i Pounja“. Pandemija bolesti COVID-19 prouzrokovala je to da su aktivnosti Udruge gotovo prestale, nije bilo organiziranih znanstveno-stručnih skupova, nova godišta časopisa nisu izlazila. Ipak, uredništvo časopisa je tijekom protekle tri godine prikupilo šesnaest tekstova koji su objavljeni u ovom trobroju. Značajan doprinos ovom trobroju dali su mladi povjesničari s područja Like i Korduna koji su svoje diplomske radove preoblikovali u oblik potreban za objavu u časopisu.

U ovom trobroju objavljeno je deset znanstvenih radova od kojih su nakon recenzija tri ocijenjena kao izvorni znanstveni radovi, jedan kao prethodno priopćenje, dva kao pregledni rad i četiri kao stručni rad. Časopis još sadrži šest radova koje možemo okarakterizirati kao interpretaciju građe, prilog ili jednostavno osobno svjedočanstvo minulog vremena.

Unutar ovog trobroja časopisa radovi su podijeljeni u četiri tematske cjeline. Prvo poglavlje nazvano je „Tržička unija 1820. i grkokatolici na području Like i Korduna“. Ovo poglavlje po prvi put u domaćoj historiografiji donosi prikaz razvoja i nestanka grkokatoličkih mikro zajednica na području Like i Korduna. Ovo poglavlje započinje prilogom Željka Holjevca naslova *Umjesto uvoda - Ogulinska pukovnija*, koji nema oblik znanstvenog rada, već je to preuzet zaključak njegove knjige o Ogulinskoj pukovnici iz 2012. godine, ali je vrlo bitan da čitatelj ovog poglavlja razumije kontekst vremena i prostora. Slijedi članak *Doseljavanje Vlaha u ogulinski kraj u ranom novom vijeku* autora Borisa Nikšića, koji nas podrobnije uvodi u ovu temu, odnosno rasvjetljava etničke i konfesionalne promjene tog vremena na području Vojne krajine. Biskupijski vikar žumberački Križevačke eparhije Danijel Vranešić, uz pastoralne dužnosti, bavi se i poviješću grkokatolika te je autor rada *Grkokatolička crkva u Lici i Kordunu i nastanak Tržičke unije 1820. godine*, koji bismo mogli svrstati u kategoriju „nepoznato o poznatome“. Tragove grkokatolika u Lici i Kordunu prati i rad *Tržička unija 1820. na marginama crkvene povijesti i historiografije* **Želimira Prše**, koji ovu „uniju“ promatra kroz kontekst vremena odnosno postupke pravoslavnih i grkokatoličkih biskupa početkom 19. stoljeća. Ovo poglavlje završava

radom Ive Mišura koji nije striktno vezan uz samu temu poglavlja, ali obrađuje isto jedan neuspjeli pokušaj nešto drugačije „unije“ u 20-im godinama 20. stoljeća. Naslov rada je *Reformni pokret nižeg klera nakon Prvog svjetskog rata kao pokušaj unije hrvatskih katolika s pravoslavicima*.

U drugom poglavlju „Demografske teme i dileme“ prvi je rad doradeni diplomski rad koji je napisala Tea Kasumović *Stanovništvo Like u razdoblju osmansko-hrvatskih ratova*. Posljedice ovog važnog fragmenta ličke povijesti osjećamo sve do danas. Drugi, odnosno posljednji rad ovog poglavlja u principu govori o posljedicama osmanskih osvajanja, a autor mu je Marko Kolić. Rad je nastao kao seminar-ski rad na studiju, a autor ga je doradio i objavio kao znanstveni članak naslova *Popis Like i Krbave 1712. godine: neke demografske karakteristike tadašnjeg stanovništva na primjerima Mogorovića i Pazarišta*.

Treće poglavlje, naziva „Olovne godine 19. i 20. stoljeća“, započinje radom Nikole Tominca *Ličani u okupaciji Bosne i Hercegovine 1878. godine*, koji je pret-hodno objavljen u mostarskom časopisu Hercegovina, ali objavljujemo ga i u našem časopisu s obzirom na to da tematski obrađuje područje Bihaća, ali i historiografski još uvijek nedovoljno istraženu temu. Uvelike historiografski nepoznatom temom bavi se i rad *Društveni nemiri u Ličko-krbavskoj županiji potkraj 1918. godine* autorice Kristine Maratović također je doradeni diplomski rad u koji je, kako se vidi, uloženo jako puno truda. Igor Vukić za ovaj trobroj poslao je rad naslova *Brušani Ivica Brkljačić – manje poznati zapovjednik logora u Jasenovcu*, koji donosi biografiju Ive Brkljačića potkrijepljenu arhivskim izvorima. Iako nedostaje dublja analiza, ovaj rad je očito tek početak autorova istraživanja života i djelovanja ovog manje poznatog zapovjednika logora Jasenovac. *Uništavanje knjižnica u Lici na linijama razgraničenja za vrijeme Domovinskog rata* rad je Daniele Prše, koji donosi podatke o razmjerima štete. Tekst je dobro strukturiran, ali ostaje „žal“ što autorica nije obra-dila područje cijele Like.

Posljednji dio „Tragovima zavičaja – tragom sjećanja, arhiva i zaboravljenih fotografija“ predstavlja nekoliko radova koji su objavljeni kao poticaj odnosno gra-đa (izvori) za daljnja istraživanja. Želimir Prša interpretira novinski članak iz 1938. godine, koji donosi crtice iz života stanovnika prostora od Slunja do Zavalja i s pravom nosi naslov *Jedan zaboravljen/pronađeni novinski članak o putu iz Karlovca do Zavalja*. Svojevrsni „povratak u prošlost“, odnosno sredinu 20. stoljeća donosi nam interpretacija obrasca etnološkog istraživanja *Skočaj sredinom 20. stoljeća u sje-ćanjima jednog Skočajca* autora Ive Mišura te iscrpan autobiografski (neobjavljeni) zapis pokojnog fra Andrije Zirduma *Sjećanja iz Bihaća (1964.–1965.)*. Posljednja dva rada pisma su upućena uredništvu časopisa koja govore o djelovanju udruga ra-

seljenih župljana župe Zavalje. *Djelovanje Zavičajnog kluba Hrvata „Lička Plješevica“ Zagreb (1992. – 2004.)* uputio nam je Mile Mlinarić, a tekst *Lička izvorna skupina „Plješevica“ Zagreb* Martin Hećimović. Naposljetku, u zborniku se nalaze i fotografije koje je prikupila Udruga Podplješivički graničari.

A za kraj još nekoliko riječi zahvale. Hvala svim autorima članaka, recenzentima radova, članovima uredništva, lektorici, članovima upravnog odbora te svima drugima koji su na bilo koji način, pa makar i samo savjetom, doprinijeli izdavanju ovog trobroja.

Velika hvala i našem donatoru Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji je i ovaj put prepoznao naš rad te nam dodijelio, za njih možda nevelika, ali za našu udrugu vrijedna financijska sredstva bez kojih bi ovaj trobroj vjerojatno još uvijek čekao na svoj izlazak. Za razliku od prethodnih brojeva, u kojima su uvelike dominirale teme iz povijesti Zavalja i Bihaća, u ovome izdanju tematske cjeline su u najvećoj mjeri prebačene na prostor Like, naše značajne, nažalost iseljeničke i demografski opustošene regije. Naša prethodna, a sigurno i ovo izdanje, dospjet će u ruke naših iseljenih Hrvata od Australije pa do Kanade te tako ojačati njihove veze i izraženu sentimentalnost prema ličkom zavičaju.

Pred Udrugom Podplješivički graničari i uredništvom ovog časopisa nalaze se brojni izazovi. Sa svakim se brojem trudimo poboljšati kvalitetu našeg časopisa i nadamo se da u tome uspijevamo. Najviše nas veseli što smo prepoznati od strane onih koji su zavičajno vezani uz prostor naših istraživanja, ali i samih povjesničara. Reputacija koju je dosad postigao ovaj časopis u hrvatskoj historiografiji, uz daljnje poboljšanje kvalitete, zasigurno ima svijetlu i uspješnu budućnost.

Želimir Prša, mag. educ. hist. et geog.